

Назаренко Д.Л.

Національна академія державного управління при Президентові України

АДВОКАСІ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ В УКРАЇНІ: ПІДХОДИ ДО КЛАСИФІКАЦІЇ

У статті досліджено застосування адвокати в основних сферах суспільного життя на місцевому рівні в Україні, виходячи з яких виділено підходи до класифікації адвокати. Встановлено, що більша частина сфер реалізації адвокати пов'язана із повноваженнями виконавчих органів місцевих рад базового рівня, в зв'язку з чим запропоновано розрізняти адвокати за сферами та за рівнями застосування у відповідності до основних блоків компетенції органів місцевого самоврядування. З організаційної точки зору виділено адвокати внутрішню та зовнішню. За проведеним аналізом рекомендовано застосовувати зовнішню, з огляду на її ефективність, мобілізаційні якості та як таку, що передбачає об'єднання й посилення ініціатив від громади, небайдужої до проблеми, або тієї, яка безпосередньо потерпає від порушення її прав. Визначено рівні здійснення адвокати, що відображаються у нормотворчій діяльності, такі як міжнародний, національний, місцевий. Рівень застосування адвокати залежить від масштабу проблеми або питання, що потребує вирішення.

За обсягом проблематики розглянута типологізація таких видів адвокати, як самоадвокація, коли людина обстоює свої інтереси або захищає власні права; кейс-адвокація, яка застосовується у конкретних життєвих ситуаціях, і громадська адвокація для захисту права широкої категорії людей, соціальної групи або цілого суспільства.

Класифікація адвокати за принципами ґрунтується на принципах етики, ефективності, партнерства, виокремлюючи домінуючі принципи дотримання суб'єктності громадянина, наявність якісної стратегії, яка зумовлюється необхідністю здійснення достовірних прогнозів щодо динаміки всіх соціально-економічних процесів на відповідній території; реалізація функції балансиру у системах кількох рівнів; забезпечення інституційного саморозвитку; функціонування відповідно до вимог правового поля; ретельне планування досягнення чітко сформульованої мети.

Ключові слова: адвокати, територіальна громада, залучення громадськості, адвокатування, просування цінностей.

Постановка проблеми. Поточний етап вітчизняного державотворення характеризується стрімким наростанням громадянської активності, насамперед зумовленої проблемами, що виникають на місцевому рівні. До сучасних форм суспільної мобілізації, що є реакцією спільнот на наявні недоліки, належить явище адвокати. Одним із поширених її визначень є таке, з якого ми і виходимо у подальших дослідженнях: адвокати тлумачиться як системна діяльність з просування певних цінностей, представлення інтересів тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останніми роками проблематика адвокати знаходить своє відображення у працях сучасних дослідників та науковців, серед яких слід особливо зазначити публікації І. Бриноша та А. Бойко про реалізацію успішних місцевих адвокатиційних ініціатив [1], Р. Безуса та С. Буртака, присвячену формуванню системи відстоювання інтересів в органічному виробництві [8], О. Станкевич-

Волосянчук та О. Лукша з реалізації адвокатиційної кампанії, спрямованої на призупинення згубних для довкілля, непродуманих проєктів у малій гідроенергетиці, на зупинення масового будівництва мініГЕС у верхів'ї річок Карпат [20], праці Еліс Стюарт та Джиліан Макінтаер з визначенням ключових елементів найбільш поширених моделей адвокатиції, передових практик, а також обмежень, які застосовуються до адвокатиційних моделей [24], виданий за сприяння Інституту стійких товариств (Institute for Sustainable Communities(ISC) та Надера Тадроса з People's Advocacy посібник з адвокати, з узагальненням кращих практик адвокати та досвіду застосування адвокати в різних сферах діяльності [25].

Таким чином, ми можемо констатувати наявність інтересу до вказаної проблематики серед вітчизняних та зарубіжних учених. Водночас нині відсутні комплексні дослідження, пов'язані із розв'язанням задачі класифікації адвокати, саме

тому вважаємо за доцільне здійснити розробку підходів до її класифікації. Як вказується у дже-релах, «класифікація – система розподілу пред-метів, явищ або понять на класи, групи тощо за спільними ознаками, властивостями» [19].

Предметом дослідження є класифікація адво-касі на місцевому рівні в Україні.

Метою дослідження є обґрунтування підходів до розробки класифікації адвокасі на місцевому рівні в Україні.

Виклад основних результатів та їх обґрун-тування. Виходячи зі специфіки самої адвокасі, слід розпочати розробку вказаної класифікації з визначення основних сфер суспільного життя на місцевому рівні, де найчастіше виникають об’єктивні передумови для реалізації процесів адвокасі, та здійснити їх кореляцію з основними сферами повноважень органу місцевого самовря-дування відповідного рівня.

Зважаючи на визначальний для місцевого роз-витку статус економічного складника розвитку громади, самоврядної території, розпочнемо ана-ліз сфер реалізації адвокасі саме з економічної. На поточному етапі розвитку суспільства однією з фундаментальних засад функціонування еконо-міки визначено конкуренцію. Водночас її рівень в сучасній Україні характеризується як вкрай недо-статній. Зasadничі принципи для адвокації конку-ренції були сформовані робочою групою Міжна-родної конкурентної мережі у Неаполі в 2002 році. За цим визначенням адвокатування конкуренції – це набір видів діяльності антимонопольних орга-нів, спрямованих на зміцнення конкурентного середовища, економічної активності шляхом вико-ристання механізмів, які не належать до системи примусу щодо дотримання встановлених правил, і орієнтовані, головним чином, на підвищення обі-знаності громадськості щодо користі від конку-ренції, у тому числі через вплив на інші державні органи [30]. Адвокатування конкуренції, як зазна-чено у звіті робочої групи Міжнародної конкурент-ної мережі, здійснювалося Міністерством юсти-ції США та Федеральною торговою комісією ще у 20–30-х роках ХХ століття, хоча активної фази ця діяльність набула починаючи з 1970-х років [18], що було пов’язано, як зазначається, з актив-ною хвилею дерегуляції у регуляторній системі [30]. В інших юрисдикціях розуміння необхідності адвокатування прийшло набагато пізніше. Тобто активна діяльність з адвокатування конкуренції пов’язана з процесами лібералізації [18].

Саме тому економічна конкуренція стала одним із пріоритетів для здійснення адвокасі, в її

тлумаченні «просування цінностей». Як зазначає Е. Нечіпай: «У сучасних умовах бурхливий розви-ток науки та інформаційних технологій докорінно змінює економіку, впливає на конкуренцію як рушійну силу ринку та *вимагає розширення інте-лектуального потенціалу* (курсив наш. – Д.Н.) кра-їни. Адвокатування конкуренції означає організа-цію комунікації з метою просування принципів конкуренції та виступає доповненням до правозас-тосування. Основними завданнями адвокатування конкуренції є інформування суспільства про стан і перспективи розвитку конкурентного законодав-ства, про діяльність Антимонопольного комітету України, <...> основні напрями конкурентної політики. Натепер гостро стоїть проблема під-вищення ефективності конкуренції на основних соціально-важливих ринках, формування *конку-рентної культури* (курсив наш. – Д.Н.) в Україні» [16]. Вище не випадково акцентовано увагу на двох аспектах цитованої думки дослідника. Так, нами розглядається адвокасі не тільки у вищез-гаданому контексті як засіб «просування ціннос-тей», але значно ширше – як інструмент форму-вання принципово нових для певної спільноти елементів культури. Адже, як відомо, цінності мають культуротворчий зміст, тому здійснене вище розширення тлумачення функцій адвокасі з «просування цінностей» до «культуротворчих функцій» видається цілком логічно виправданим. Така думка підтверджується також і позначеним фрагментом щодо «розширення інтелектуального потенціалу», адже культура, в широкому розу-мінні, передбачає і розвиток наукової думки, що ґрунтується на інтелекті спільноти.

Вкрай значущою як для держави в цілому, так і для місцевого чи регіонального рівнів територі-ального управління є роль малого та середнього бізнесу (далі – МСБ). Як зазначається у сучасних дослідженнях, «...надзвичайно важливою є кон-структивна та *компетентна* (курсив наш – Д.Н.) участь бізнес-об’єднань у формуванні та реалі-зації державної політики у сфері розвитку під-приємництва... Адвокаційну діяльність щодо наявних проблем...МСБ має бути спрямовано на створення умов для підвищення обізнаності суспільства, державних органів, громадських та комерційних організацій щодо наявної проблема-тики... Використання такого інструменту впливу, як розробка правил професійної *етики* (курсив наш – Д.Н.), у конкуренції є недооціненим та найменш поширеним у практиці застосування» [11]. На нашу думку, вкрай важливим фактором ефективною реалізації потенціалу адвокасі є про-

фесіоналізм у її здійсненні, що має забезпечувати компетентність та фаховість у формулюванні пропозицій для місцевих органів публічного управління (далі – МОПУ) щодо конкретної сфери застосування інструментарію адвокати. Нами також наголошується на значущості етики у процесах адвокати не тільки щодо захисту прав МСБ, не тільки економічної сфери в цілому, але і щодо всіх тих предметів, стосовно яких може реалізуватися адвокати, та щодо самих процедур її реалізації.

Однією з актуальних сфер реалізації адвокати є сприяння розвитку органічного землеробства та виробництва. Сучасні вчені вбачають пріоритетним напрям «формування системи відстоювання інтересів в органічному виробництві як окремими суб'єктами, так і організаціями в цілому» [8]. У такому напрямі поєднуються фундаментальні властивості та суспільно значущі функції адвокати – формування інноваційного простору, відстоювання «зелених» цінностей тощо. Причому, на думку Р. Безус та С. Буртак, «функція адвокати – акцентування, підтримка, просування цінностей, що притаманні певним спільнотам чи загальнолюдським. У глобальному сенсі – формування передумов для трансляції інновативних цінностей, що формують майбутнє спільноти» [8]. Іншими словами, цитовані автори підтверджують нашу тезу щодо суспільних функцій адвокати, ключовими з яких є формування принципово нової якості життя, культуротворча та трансляція інноваційних для певної спільноти цінностей.

Уже традиційною для сучасності стала поширеність адвокати у питаннях захисту довкілля. Водночас, завдячуючи розповсюдженості відповідних практик, вони досить повно описані у фаховій літературі як вітчизняній [1; 20], так і зарубіжній [24], тому нині для нас становить інтерес у межах цього дослідження лише констатація відповідної сфери поширеності адвокати практик та проведення кореляції із повноваженнями органів місцевого самоврядування (далі – ОМС).

Визначальною цінністю сучасних спільнот виступає здоров'я дітей. Вочевидь, сучасність породжує значну кількість викликів, що формують передумови для виникнення проблем для досягнення вказаної цінності. Саме це стає причиною використання потенціалу адвокати для розв'язання суперечностей, що виникають.

Варто зазначити, що така проблематика поділяється на низку аспектів, серед яких предметом адвокати найчастіше виступали профілактика здоров'я та соціальна педіатрія. Що стосується

профілактики, то йдеться насамперед про формування культури здоров'я. Так, сучасні автори зазначають: «Удосконалення системи формування культури здоров'я школярів – комплексна проблема тривалого характеру. Тому робота з впровадження здоров'язберігаючих технологій з метою профілактики захворювань на ВІЛ-інфекцію/СНІД та туберкульоз, а також пропаганди здорового способу життя серед молоді буде тривати й надалі з урахуванням технічного прогресу та вимог сучасного суспільства. Формування культури здоров'я учнів передбачає перш за все озброєння їх відповідними знаннями з питань здоров'я, за допомогою яких у дитини формується певне уявлення про значення здоров'я у житті кожної людини, відповідальне ставлення до його збереження, а також знаннями певних оздоровчих технологій, їх застосування у практичній діяльності та ведення здорового способу життя» [21]. Близьким за спрямованістю до вищеописаного є досвід реалізації адвокати за напрямом «захист прав дітей» [6]. У роботі Т. Уотерстона «представлено власну концепцію про роль соціальної педіатрії в сучасному світі». Автор має досвід роботи в Африці, що привело його до розуміння необхідності розвитку принципів соціальної педіатрії. Він звертає увагу на ключових діячів у сфері охорони здоров'я англійських країн (Девід Морлі, Моріс Кінг, Девід Вернер, Іван Ілліч, Джеймс Спенс), їх роль у формуванні ідей щодо ефективності підходів до охорони здоров'я дітей. Чітко доводить наявність зв'язку між хворобами дитини та проблемами суспільства: етнічність, нерівність,гноблення жінок та ризику надмірного просування дитячої суміші. Причиною повсюдних захворювань виступає «недоїдання, інфекційні захворювання, інфікування ВІЛ та жорстоке поводження з дітьми <...> дефекти системи охорони здоров'я у вигляді надмірного призначення дорогих ліків <...> відсутність доступу до основних медичних послуг» [22]. Цитований автор наголошує, що «Міжнародне товариство соціальної педіатрії та дитячого здоров'я було засновано в 1978 році як ISSoP. Його метою були виховання, викладання і дослідження у сфері соціальної педіатрії. Адвокати завжди була центральною частиною роботи ISSoP. Її спрямуванням було подолання чинників бідності, нерівності, куріння, забруднення від двигунів, зміни клімату та багато іншого. У глобалізованому суспільстві педіатри – це особи, які відповідають за майбутнє» [22].

Зважаючи на атрибутивні для адвокати принципи захисту індивідуальних прав та свобод,

окремі адвокати спрямовуються на підтримку ЛГБТ спільнот. У таких випадках «насамперед процес адвокати надає інформацію про те, як ЛГБТ активісти можуть застосовувати міжнародні і регіональні інструменти в сфері просування прав ЛГБТ на місцевому рівні для формулювання своїх аргументів і в досягненні своїх цілей» [13].

Значний блок успішних адвокатів практик пов'язаний із соціокультурною сферою. Ідеться насамперед про широковідомий позитивний кейс щодо просування інтересів бібліотек [2]; боротьбу та запобігання корупції [10] та цілу низку інших, що також є проявом ціннісних та культуротворчих змістів адвокатів.

Таким чином, можемо впевнено констатувати, що в Україні реалізуються практики успішної адвокати у всіх сферах повноважень ОМС, що пов'язані із ключовими аспектами життєдіяльності територіальної громади (далі – ТГ). До них належать повноваження, визначені у ст. 26 «Виключна компетенція сільських, селищних, міських рад», зокрема, ст. 22 «Затвердження програм соціально-економічного та культурного розвитку відповідних адміністративно-територіальних одиниць, цільових програм з інших питань місцевого самоврядування» та Главі 2 «Повноваження виконавчих органів сільських, селищних, міських рад», зокрема, ст. 27 «Повноваження у сфері соціально-економічного і культурного розвитку, планування та обліку»; ст. 32 «Повноваження у сфері освіти, охорони здоров'я, культури, фізкультури і спорту»; ст. 33 «Повноваження у сфері регулювання земельних відносин та охорони навколишнього природного середовища»; ст. 34 «Повноваження у сфері соціального захисту населення» [17] тощо. Таким чином, як доводить проведений аналіз, більша частина сфер реалізації адвокати пов'язана із повноваженнями виконавчих органів місцевих рад базового рівня.

Проведений аналіз повноважень уможливив здійснення певних узагальнень, зокрема, щодо рівнів адвокати. Так, «міжнародний рівень, до якого відносимо Раду Європи, продукує: Рішення Комітету Міністрів, рішення Парламентської Асамблеї тощо. Національний рівень, уособлений Парламентом будь-якої держави, приймає закони, постанови. Президент України видає розпорядження. Кабінет Міністрів України – постанови та розпорядження. Міністерства – накази, інструкції, положення, стандарти, методичні рекомендації тощо. На місцевому рівні місцеві ради затверджують рішення, місцеві програми тощо. Районні профільні управління – накази, інструкції, по-

ження, методичні рекомендації тощо. У разі детального дослідження проблеми необхідно вирішити, який рівень впливу принесе найбільш сталий результат і допоможе розв'язати проблему швидше і ефективніше. Дуже важливо розуміти, що не завжди звернення до суб'єктів вищого рівня прискорить розв'язання проблеми... Можливо, суспільна проблема швидше вирішиться на рівні безпосередніх виконавців...» [5].

Як уточнюють цю думку інші фахівці, «Рівень адвокати залежить від масштабу проблеми або питання. Вона може мати виключно місцеву або глобальну причину; зв'язків і контактів; того, на якому рівні можна найбільше вплинути на проблему; наявних ресурсів, адже різні форми та рівні адвокати потребують різних вкладень робочого часу, коштів і умінь» [9].

Проблематика рівнів адвокати передбачає і її розмежування на внутрішню та зовнішню, що висвітлено у підходах, сформульованих Бен Браздзем, американським експертом із нових медіа. Так, указаний фахівець, визначаючи два типи адвокати, пише: «*Внутрішня* адвокати – досягнення змін у наявній нормативній та законодавчій базі зсередини системи, залучаючи професійних лобістів, лояльних чиновників та бізнесменів. В основі такої стратегії лежить принцип надання владних повноважень невеликій кількості осіб, тісно пов'язаних із прийняттям рішень або тим, хто має доступ до основних ресурсів. Такий тип активності, як правило, не вимагає значної мобілізації та може бути реалізований невеликою групою або навіть однією особою. Часто найкращими адвокатами в цих випадках є представники груп, чий права порушено або яких витіснено з важливих процесів. *Зовнішня* ж адвокати, навпаки, передбачає об'єднання й посилення ініціатив, що виходять «з народу» – так звані ініціативи знизу – від груп людей, небайдужих до проблеми, або тих, хто безпосередньо потерпає від порушення їхніх прав. На відміну від стратегії внутрішньої адвокати, цей метод передбачає мобілізацію зусиль значної кількості людей та створення публічних груп тиску. Таким чином, енергія змін акумулюється не в системі, а в громаді, і шляхом публічних заходів активісти домагаються необхідних змін у системі» [12]. Цитовані вище фахівці наголошують на тому, що зовнішня адвокати, за їхніми словами, «орієнтована на людей», тому є більш доцільною для провадження в Україні.

Ми погоджуємося з наведеним твердженням, однак вважаємо за необхідне розширити вказаний підхід, наголосивши на тому, що чим шир-

шою є система, яка, за термінологією адвокати, виступає «мішенню», тобто об'єктом впливу, тим більш потужні ресурси є у її розпорядженні та більшим є резонанс від впливу. У такому разі спрацьовує відомий принцип кібернетики, згідно з яким розв'язати проблему системи можливо, тільки вийшовши за її межі, тобто з рівня системи наступного порядку.

Вельми цікавий підхід щодо типологізації видів адвокати запропоновано у посібнику для активістів неурядових організацій [9], де автори наводять такі три види адвокати, як: «самоадвокація; кейс-адвокація; громадська адвокація. Самоадвокація – це коли людина обстоює свої інтереси або захищає власні права. Кейс-адвокація – це адвокація у конкретних життєвих ситуаціях. У цьому разі представляють інтереси або захищають права окремої людини (групи людей). Громадська або публічна адвокація – це коли особи чи організації представляють інтереси і захищають права широкої категорії людей, соціальної групи або цілого суспільства» [9]. У разі здійснення екстраполяції вказаних видів адвокати на виокремлені нами вище сфери, де вона найбільш часто реалізується, отримуємо таке бачення найбільш доцільного застосування описаних видів. Самоадвокація (серед описаних практик) може бути прийнятною для захисту прав ЛГБТ, оскільки рівень індивідуальних прав і свобод особистості представлений саме на такому прикладі, тим більше, слід наголосити на незначній питомій вазі вказаної проблематики на тлі більш поширених практик захисту довкілля. Кейс-адвокація, як проміжна за широтою охоплення, може бути доцільно застосована задля розв'язання певних проблем, які є значущими для конкретної території (наприклад, проблема розташування мініГЕС на гірських річках не буде до кінця усвідомленою жителями долини Дніпра). Водночас резонансні для всього суспільства проблеми, на кшталт дитячого здоров'я, потребують застосування третього описаного фахівцями виду – громадської/публічної адвокати. Вважаємо за необхідне наголосити на доцільності поєднання кількох видів адвокати (самоадвокати, кейс-адвокати та публічної адвокати) одночасно, за певних умов, використовуючи її потенціал гнучко та адаптивно. Як зазначають сучасні фахівці, «під час адвокати відбувається поєднання різних форм та способів впливу на політику державних органів та організацій, активне залучення громадськості, а максимальна публічність та прозорість процесу забезпечує ефективність та успішність адвокати» [7].

На наше переконання, адвокати як така, що уособлює принцип «залучення», «участі», передбачає не тільки залучення громадськості, але і використання цілого спектра підходів та інструментів, реалізуючи суспільну функцію консолідації як на рівні теорії, методології, так і на рівні конкретних прецедентів. До вказаного кола застосування принципу «залученості» належить, зокрема, адвокати журналістика. «Одним із типів адвокати, що набув особливого розвитку наприкінці ХХ – початку ХХІ століття стала адвокати журналістика... – тип журналістики, що спрямований на зміни у соціальній, політичній, економічній сферах, має на меті вирішення масової важливої проблеми і активно залучає цільову аудиторію. Досить поширена в країнах Західної Європи та в США,.. є проявленням рольової характеристики журналістики як такої, полягає в реалізації журналістикою низки соціальних обов'язків, які журналістика виконує відповідно до соціальних запитів та очікувань. Адвокати журналістика спрямована на зміни і заснована на згуртуванні населення. Поширення ідей медіаадвокати в Україні є важливим для вирішення питань правового, політичного, економічного характеру і для розвитку сучасної журналістики [4]. Адвокати, що здійснюється журналістами, за словами Томаса Джефферсона, головного автора Декларації незалежності США та третього Президента США, "...and were it left to me to decide whether we should have a government without newspapers, or newspapers without a government, I should not hesitate a moment to prefer the latter" [32]. Як зазначають цитовані фахівці, «журналісти, представляючи поляризовані погляди на ситуацію, можуть створювати в аудиторії, яка читає і слухає, радикальне сприйняття світу, проте є й інша думка щодо цього. Для того щоб змусити аудиторію читати і слухати, медіа має представити тільки два погляди, які є діаметрально протилежними» [29]. Погляди, що лежать поміж цими двома протилежними позиціями, часто не почуті і не прочитані. Як вважають автори Media Black and White world, «чим полярніше, радикальніше представлений погляд, тим більша вірогідність, що він буде почутий» [4]. Як бачимо з цитованого тексту, адвокати журналістика уособлює принципи залученості і може розглядатися як один із найбільш ефективних видів адвокати. Адвокати медіа-видання мають більшу незалежність, сфокусованість на проблемі, є важливим інструментом у просуванні суспільних інтересів [31]. Такі друковані видання, як New

Internationalist, National Review, є прикладами адвокаційних друкованих видань [23].

Зарубіжні фахівці наголошують: «У діяльності адвокати, спрямованої на людські потреби, наявні чотири *характерні особливості*: 1. Процес планування діяльності адвокати стосується мало-забезпечених верств населення шляхом аналізу, розробки стратегій і прийняття рішень, з метою захисту їхніх прав як громадян. 2. Наявним є взаємозв'язок між об'єднанням і навчанням громадян здійснювати певні політичні зміни, приймати політичні, соціальні та економічні рішення. 3. Безперервний аналіз і обговорення допомагають органам влади здійснити дії, що зумовлені довгостроковим баченням правильного рішення. 4. Пошук нових союзів і відносин між різними секторами і групами веде до створення спільних ініціатив, які ведуть до змін» [28].

Вочевидь, система адвокати характеризується певною групою принципів, що вирізняють її з-поміж інших форм суспільної активності та виступають її атрибутивними характеристиками. Виходячи з фундаментальної властивості адвокати, пов'язаної з культуротворчими функціями, вважаємо визначальним для неї принцип *етики*. Наприклад, сучасні автори наголошують: «Лексика, яка використовується, наприклад, у розмовах про ВІЛ і СНІД, відображає уявлення про цю проблему і ставлення до людей, яких вона безпосередньо стосується. Нехтування «політичною коректністю» породжує помилкові уявлення про людей, які живуть з ВІЛ та ВІЛ/СНІД загалом» [9].

Сучасні вчені наводять ключові принципи ефективної реалізації функцій адвокати. Вказана ефективність зумовлюється, вочевидь, такими факторами надання повноважень/представництва інтересів вразливих елементів навколишнього середовища, як [15]: «*контекстуалізація* (намагання краще зрозуміти інтереси клієнта); *надання повноважень*; *колективність* (фокусується на послабленні ізоляваності клієнта; відтворенні стосунків клієнта із суспільством/громадою)» [27]. У відповідності до значущості вищевказаних принципів для кожної конкретної ситуації визначається оптимальний тип представництва: «*професійне представництво* здійснює найманий працівник незалежної організації, який діє та веде переговори від імені клієнта з метою отримання послуг, необхідних клієнтові; *громадянське представництво* здійснює підготовлений волонтер з метою захисту та забезпечення прав та інтересів клієнтів, які не в змозі

самостійно себе представляти; *самопредставництво* – процес, в якому клієнт чи група клієнтів самостійно представляють інтереси, задовольняючи власні потреби. *Юридичне представництво* – різноманітні методи та дії, за допомогою яких адвокати та інші особи, які мають юридичну освіту, допомагають людям реалізувати та захищати свої права згідно із законом; *представництво рівних* (англ. “peer advocacy”) походить від роботи організацій самодопомоги, в яких люди, які перебувають у складних життєвих обставинах, працюють разом, допомагаючи один одному представляти власні проблеми; *колективне/класове/структурне представництво* – відстоювання прав та питань, які стосуються конкретної групи чи класу на політичному рівні; *посередництво* – процес співробітництва захисника клієнта (соціального працівника чи підготовленого волонтера) з іншою стороною. Під посередництвом мають на увазі ведення переговорів для задоволення інтересів клієнта» [26]. На основі вищевказаного цілком слушно видається думка щодо необхідності дотримання принципів *доцільності* та *домірності* до розв'язуваної проблеми. Одним зі способів досягнення синергії, що має стати результатом адвокати, є *партнерство*, яке розглядається нами як ключовий принцип адвокати. Так, розвиток партнерства вимагає від усіх сторін бути відкритими до нових ідей та змін. Культура співпраці та відкритості має надзвичайно велике значення. Партнерство є шляхом розв'язання проблем та необхідним фактором розвитку.

Вочевидь, ефективність будь-якої діяльності зумовлюється наявністю якісно підготовленої стратегії. «Стратегічне планування – прийняття фундаментальних рішень щодо порядку і методів діяльності, які спрямовані на досягнення системних змін. Якщо громадська організація починає свою діяльність адвокати, вона має бути готовою до стратегічного планування. Необхідно чітко розуміти межі своїх можливостей, але в жодному разі не ігнорувати свої сильні сторони» [11]. На думку інших фахівців, «Основними принципами, що визначають процес адвокати, є: 1. Основну роль грає громадянин. 2. Наявність бачення змін і довгострокової стратегії. 3. Аналіз владних відносин і їх вирівнювання. 4. Нарощування потенціалу груп і організацій. 5. Громадянська залученість і громадська участь. 6. Підзвітність та відповідальність державних установ» [3]. Перефразовуючи, зазначимо, що найбільш визначальними для процесу адвокати на рівні самоврядних

територій виступають такі принципи, як: дотримання суб'єктності громадянина; наявність якісної стратегії (що, своєю чергою, зумовлює необхідність здійснення достовірних прогнозів щодо динаміки всіх соціально-економічних процесів на відповідній території); реалізація функції балансиру у системах кількох рівнів; забезпечення інституційного саморозвитку, зокрема, шляхом якнайширшого залучення громадськості та додержання вимог підзвітності та відповідальності всіх суб'єктів місцевого розвитку.

Г. Кіященко вказує на такі принципи адвокати: «Адвокати передбачає, що люди мають права і ці права можна відстоювати; краще спрацює, коли спрямовується на чітко визначену «вузьку» мету; спрямовується на ті права і можливості, які хтось уже визначив; допомагає зробити так, щоб організації (державні та недержавні) працювали так, як це передбачено законом» [14]. На нашу думку, відповідно до галузі науки Публічне управління та адміністрування більш чітко вказані принципи можливо сформулювати як атрибутивні властивості ефективного адвоката, серед яких насамперед слід вказати належність до правового поля та функціонування відповідно до його вимог; ретельне планування досягнення чітко сформульованої мети.

Висновки. У результаті проведеного дослідження нами було *обґрунтовано* підходи до класифікації адвокати на місцевому рівні, а саме: *запропоновано* розрізняти її за сферами та за рівнями у відповідності до основних блоків компетенції ОМС і *встановлено*, що більша частина сфер реалізації адвокати пов'язана із повноваженнями виконавчих органів місцевих рад базового рівня; з організаційної точки зору – на внутрішню та зовнішню та рекомендовано застосовувати зовнішню, з огляду на її ефективність; за принципами встановлено значущість принципів етики, ефективності, партнерства та визначальний характер принципів дотримання суб'єктності громадянина; наявність якісної стратегії (що, своєю чергою, зумовлює необхідність здійснення достовірних прогнозів щодо динаміки всіх соціально-економічних процесів на відповідній території); реалізація функції балансує у системах кількох рівнів; забезпечення інституційного саморозвитку; функціонування відповідно до вимог правового поля; ретельне планування досягнення чітко сформульованої мети.

Перспективи подальших наукових досліджень пов'язані з визначенням критеріїв ефективності для адвокати на місцевому рівні.

Список літератури:

1. Адвокати в дії: 15 успішних місцевих ініціатив. Електронний збірник. / Упоряд.: І. Бринош, А. Бойко. URL: http://www.frgn.mk.ua/wp-content/uploads/2014/04/Advokasi_15.pdf (дата звернення: 17.09.2019).
2. Адвокати у бібліотечній сфері : посібник для бібліотекарів, користувачів і друзів бібліотек / Наукова редакція В.С. Пашкової. Посібник з адвокати. URL: https://libinnovate.files.wordpress.com/2009/12/advocacy-toolkit_final1.pdf (дата звернення: 17.09.2019).
3. Адвокаційна діяльність: Зміст та планування. URL: <https://www.slideshare.net/IvanSyrovatko/ss-80399982> (дата звернення: 17.09.2019).
4. Адвокаційна журналістика: світовий та український досвід. URL: http://www.irf.ua/files/ukr/programs/rol/rol-2013-7-18_2.pdf (дата звернення: 17.09.2019).
5. Адвокація для провайдерів правової допомоги. URL: <http://ulaf.org.ua/wp-content/uploads/2017/02/Posibnik-z-advokatsiyi.pdf> (дата звернення: 17.09.2019).
6. Адвокация: права ребенка : методическое пособие. URL: <http://center-bereg.ru/d1054.html> (дата звернення: 17.09.2019).
7. Аналіз політики для адвокаційної кампанії : методичні рекомендації від Міжнародного фонду «Відродження». URL: https://issuu.com/irf_ua/docs/dp-2014-10 (дата звернення: 17.09.2019).
8. Безус Р.М., Буртак С.Г. Формування системи лобі та адвокації розвитку органічного виробництва. *Академічний огляд*. 2016. № 2 (45). С. 54.
9. Березюк О.В., Візін К., Воронцова Т.В. та ін. Адвокація в профілактичній освіті : посібник для активістів неурядових організацій. Київ : Здоров'я через освіту, 2014. 64 с.
10. Ефективні антикорупційні інструменти – громадський моніторинг та кампанії адвокати. *Адвокати кампанії як інструмент системних перетворень суспільства у протидії проявам корупції*. URL: <https://advocacyresource.files.wordpress.com/2016/03/d0b5d184d0b5d0bad182d0b8d0b2d0bdd0b8d0b9-d196d0bdd181d182d180d183d0bcd0b5d0bdd182.pdf> (дата звернення: 17.09.2019).
11. Кампанія з адвокати як інструмент впливу на політику щодо малого та середнього бізнесу. Київ. 2016. URL: <https://www.slideshare.net/USAIDLEV/ss-73470327> (дата звернення: 17.09.2019).

12. Кампанії з медіаадвокації: стратегія активних дій. URL: <https://issuu.com/karabashi/docs/manual-ua-1018-4web/26> (дата звернення: 17.09.2019).
13. Керівництво з адвокатування прав ЛГБТ. URL: <https://www.ilga-europe.org/sites/default/files/Attachments/makeitworkrussian-180113.pdf>.
14. Кіященко Г. Адвокації : практичний посібник. Київ : Ресурс. центр «ГУРТ», 2009. 100 с.
15. Назаренко Д.Л. Кореляція систем місцевого самоврядування та адвокатування. *Державне управління: теорія та практика* : електрон. наук. фахове вид. 2018. № 2. URL: <http://www.e-patr.academy.gov.ua/pages/dop/23/files/db61ca35-521d-4b73-bd7a-4d2ff9c97931.pdf> (дата звернення: 17.09.2019).
16. Нечіпай Е.С. Державна підтримка інноваційної діяльності технопарків в Україні. *Вчені записки університету «КРОК»*. Серія: Економіка. 2013. Вип. 34. С. 78–84. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vzuk_2013_34_13 (дата звернення: 17.09.2019).
17. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#n166> (дата звернення: 17.09.2019).
18. Садюк А.В. Адвокатування конкуренції для підприємств. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Економічна»*, випуск 91. 2016. С. 135–141.
19. Словник української мови: в 11 томах. Том 4. 1973. С. 175.
20. Станкевич-Волосянчук О.І., Лукша О.В. СТОП масовому будівництву мініГЕС у верхів'ї річок Карпат (хроніки та аналіз адвокаційної кампанії у Закарпатті). Ужгород : Поліграфцентр «Ліра». 2013. 84 с.
21. Сучасні інноваційні форми і методи з впровадження здоров'язберігаючих технологій у молодіжному середовищі. URL: http://www.slavrada.gov.ua/uploads/File/KS/ks1/osvita_070716.pdf (дата звернення: 17.09.2019).
22. Уотерстон Тоні. Що таке соціальна педіатрія? URL: www.unicef.org/crc (дата звернення: 17.09.2019).
23. Advocacy journalism. URL: http://en.wikipedia.org/wiki/Advocacy_journalism#Examples (дата звернення: 17.09.2019).
24. Advocacy: models and effectiveness / Ailsa Stewart, Gillian MacIntyre. School of Applied Sciences, University of Strathclyde, 2013.
25. Advocacy: peoples power and participation guide. The Institute for Sustainable Communities (ISC) and Nader Tadros of People's Advocacy, 2009.
26. Anu Kasmel. Community empowerment – theoretical and methodological considerations. URL: <http://www.salutare.ee/files/Community%20empowerment%20-%20theoretical%20considerations.doc> (дата звернення: 17.09.2019).
27. Empowerment and Community Planning. Part One. Developing a Theory of Empowerment. URL: http://www.mpow.org/elisheva_sadan_empowerment_spreads_part1.pdf (дата звернення: 17.09.2019).
28. Manual de Advocacy. Produs al Centrului de Resurse al Organizațiilor Neguvernamentale pentru Drepturile Omului din Moldova (CReDO). URL: <https://advocacyresource.files.wordpress.com/2016/03/d183d187d0b5d0b1d0bdd0b8d0ba-d0bfd0be-d0b0d0b4d0b2d0bed0bad0b0d181d196.pdf> (дата звернення: 17.09.2019).
29. Michael Smerconish. The Media's Black-and-White World. URL: <https://www.twincities.com/2010/06/13/michael-smerconish-the-medias-black-and-white-world/> (дата звернення: 17.09.2019).
30. Report prepared by the Advocacy Working Group. 2002. URL: https://www.internationalcompetitionnetwork.org/wp-content/uploads/2018/09/AWG_AdvocacyReport2002.pdf (дата звернення: 17.09.2019).
31. Sue Careless. Advocacy journalism. URL: <http://www.theinterim.com/2000/may/10advocacy.html> (дата звернення: 17.09.2019).
32. The Founders' Constitution / edited by P. Kurland and R. Lerner. Chicago Press and the Liberty Fund, 2000. URL: <http://press-pubs.uchicago.edu/founders> (дата звернення: 17.09.2019).

Nazarenko D.L. ADVOCACY ON LOCAL LEVEL IN UKRAINE: APPROACHES TO CLASSIFICATION

In this paper the authors investigated usage of advocacy in the main spheres of public life on local level in Ukraine, and keeping it in mind the authors distinguished the approaches to classification of advocacy. It was found that much of advocacy implementation areas is associated with power and authority of basic level local councils executive agencies, and in light of this they offered to distinguish advocacy according to the areas and levels of implementation according to the principal blocks of the local self-government competence. From the arrangement viewpoint they distinguished internal and external advocacy. Based on the conducted analysis they recommend to implement the external one, taking into consideration its efficiency, mobilization qualities and as the one which presumes unification and enhancement of the initiatives from the community non-indifferent to the problem or the one which actually suffer from violation of their rights. They defined the levels of

advocacy performance, which reflect in regulatory activity, such as international, national, local. The level of advocacy implementation depends on the scale of the problem or question which requires solution.

In terms of the problematic's volume the researchers considered classification of such advocacy types as self-advocacy, when a person defends his/her interests or protects his/her own rights; case-advocacy, which is implemented in specific real-life situations, and the public advocacy for protection of the broad category of people's rights, social group or the entire society.

The classification of advocacy under the principles is based on principles of ethics, efficiency, partnership, laying emphasis on dominance of the citizen's subjectivity compliance principles, availability of the qualitative strategy, conditioned by necessity to perform reliable predictions concerning dynamics of all the social and economical processes on the appropriate territory; implementation of balancer function in the systems of several levels; provision of institutional self-development; functioning in accordance with the requirements of the legal terrain; painstaking planning to achieve a clearly articulated goal.

Key words: *advocacy, territorial community, public engagement, advocating, promotion of values.*